

Sygn. akt V CSK 619/15

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku R. D. E.

przy uczestnictwie D. C., S. M., E. J. G., D. W., M. R., J. I., E. M.

i M. M.

o stwierdzenie nabycia spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2016 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w J.

z dnia 25 czerwca 2015 r., sygn. akt II Ca [...],

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w J. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J., postanowieniem z dnia 13 marca 2013 r., stwierdził, że spadek po A.Y. zmarłej 18 października 2010 r. w P. - ostatnio stale tam zamieszkałej, na podstawie ustawy nabył syn R. D. E., w całości.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że spadkodawczyni urodziła się 23 kwietnia 1941 r. w B. w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. W dniu 21 września 1961 r. A.Y. urodziła syna D. S., którego oddała do adopcji. Na mocy dekretu Sądu Okręgowego w J. D. S. został adoptowany przez J. A. E. i S. E.. Z orzeczenia Sądu w J. wynika, że adopcja nastąpiła tak, jakby D. S. był synem adopcyjnym, zaś adoptowanemu będą przysługiwały wszelkie prawa, które należne są dziecku wobec rodziców m.in. prawo do dziedziczenia majątku adoptujących, tak jakby był ich biologicznym synem. Rodzice adopcyjnie zmienili imię i nazwisko adoptowanego na R. D. E. Spadkodawczyni pod koniec lat 80-tych XX wieku zamieszkała w P., nabyła w miejscowości P. nieruchomość. Była też właścicielką zalesionej działki gruntu w stanie M. w USA. Do Stanów Zjednoczonych A. Y. wyjeżdżała przeciętnie raz w roku na okres jednego miesiąca. Spadkodawczyni pozostawała w stałym kontakcie z zamieszkałym w USA prawnikiem D. W., który na jej życzenie sporządził w języku angielskim 2 projekty testamentów, dotyczących majątku w P. oraz w USA. Projekt testamentu dotyczącego majątku w P. został przetłumaczony przez tłumacza przysięgłego. Na sporządzonym piśmie komputerowym druku tego tłumaczenia, datowanym na 15 kwietnia 2010 r., A. Y. złożyła swój podpis. Wykonawcą testamentu dotyczącego majątku w P. spadkodawczyni uczyniła D. C., zaś majątku znajdującego się w USA – D. W.. A. Y. zmarła 18 października 2010 r. w P., jedynymi żyjącymi krewnymi spadkodawczyni są syn – D. E. i siostra E. M..

Sąd Rejonowy ocenił, że na podstawie art. 19 § 1 ustawy z 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 46, poz. 290 ze zm. - dalej: „p.p.m.”) - obowiązującej w dacie otwarcia spadku - stosunki prawne między rodzicami a dzieckiem podlegają prawu ojczystemu dziecka. Prawem ojczystym dla wnioskodawcy R. E. jest prawo państwa Izrael. Z przepisu 16 pkt c) zdanie 1 izraelskiego prawa o dziedziczeniu adoptowany, jego potomkowie

są spadkobiercami krewnych adoptowanego. Powyższa regulacja nakazywała uznać, iż wnioskodawca R. D. E., mimo że został poddany adopcji pełnej, był uprawniony do dziedziczenia po zmarłej biologicznej matce.

Sporządzony natomiast w dniu 15 kwietnia 2010 r. testament nie odpowiadał wymaganiom określonym w art. 949 § 1 k.c. przewidzianym dla testamentu własnoręcznego.

W sprawie nie miały także zastosowania przepisy dotyczące dziedziczenia obowiązujące w stanie M. w USA, albowiem spadkodawczyni była obywatelką Rzeczypospolitej Polskiej i z tym krajem czuła się najsilniej związana. Zatem w myśl art. 1 pdpt b) Konwencji dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych z dnia 5 października 1961 r. (Dz. U. z 1969 r. Nr 34, poz. 284) dla oceny ważności testamentu mają zastosowanie przepisy polskiego prawa cywilnego.

Apelacja wniesiona od postanowienia Sądu Rejonowego przez D. W. została oddalona postanowieniem z dnia 18 lipca 2013 r. Sądu Okręgowego w J. Sąd drugiej instancji uznał za uzasadniony zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 19 § 1 p.p.m. w sytuacji, w której zastosowanie winien mieć przepis art. 34 tej ustawy. Mimo to Sąd Rejonowy właściwie zastosował prawo polskie, skoro jako podstawę dziedziczenia wskazał art. 931 § 1 k.c., choć uprawnienie wnioskodawcy do dziedziczenia, w myśl ustawy, po spadkodawczyni wywiódł z prawa izraelskiego.

Sąd Rejonowy swoją ocenę winien przeprowadzić w oparciu o prawo polskie. Dla oceny, czy przysposobienie wnioskodawcy miało charakter przysposobienia pełnego czy też niepełnego - w myśl polskiego prawa spadkowego - nie wystarczy wykładnia dekretu o adopcji Sądu Okręgowego w J.. Samo stwierdzenie zawarte w tym dekrete, iż „dziecku będą przysługiwały wszelkie prawa, które przysługują dziecku wobec rodziców (...) oraz prawo do dziedziczenia majątku adoptujących tak jakby był ich biologicznym synem” nie wyjaśnia zaistniałej wątpliwości. Ostatecznie, stosując przepisy izraelskiego prawa o dziedziczeniu, uznał Sąd Okręgowy, że uprawnienia adoptowanego do dziedziczenia po adoptującym oraz po swoich krewnych odpowiadają treści art. 937 k.c., a więc skutki adopcji D. S. przez J. i S. E. polegały wyłącznie na

powstaniu stosunku między adoptującym i adoptowanym, co nie oznaczało, aby w wyniku adopcji powstał jakikolwiek stosunek między krewnymi adoptujących a adoptowanym dzieckiem a to sprawia, że adopcja wnioskodawcy nie odpowiadała przysposobieniu pełnemu według polskiego prawa.

Postanowienie Sądu Okręgowego zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestnika postępowania D. W. W wyniku rozpoznania tej skargi Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 13 listopada 2014 r., uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w J. G. do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy wskazał, że skoro zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej ma ocena rodzaju przysposobienia, jakie zostało dokonane wobec R.E., biorąc za podstawę prawo izraelskie, według którego o przysposobieniu orzekł Sąd w J., a prawo izraelskie nie uznaje dwóch rodzajów przysposobienia, to należało rozważyć, czy spełnione zostały przesłanki przysposobienia pełnego, wobec którego wyróżnione przez prawo polskie przysposobienie niepełne jest wyjątkiem. W toku postępowania nie zostało to uczynione, a Sąd drugiej instancji dokonał interpretacji przepisów prawa materialnego, nie mając do tego wystarczających podstaw. Sąd drugiej instancji naruszył przepisy procedury cywilnej przez niewystarczające wyjaśnienie w uzasadnieniu, dlaczego zastosował izraelskie prawo o dziedziczeniu do oceny rodzaju dokonanego przysposobienia oraz ocenienia skutków izraelskiego orzeczenia Sądu w J. o przysposobieniu. Gdyby przyjąć sposób oceny dokonanej przez Sąd drugiej instancji, to każda adopcja dokonana na podstawie prawa izraelskiego byłaby przysposobieniem niepełnym a przysposobienie pełne byłoby w ogóle niemożliwe. Przysposobienie dokonane w Izraelu, którego system prawny przewiduje tylko jeden rodzaj przysposobienia, wskazuje raczej na przysposobienie odpowiadające polskiemu przysposobieniu pełnemu, za czym w rozpoznawanej sprawie zdaje się przemawiać także treść orzeczenia izraelskiego Sądu o dokonaniu adopcji. Jeżeli Sąd rozpoznający sprawę miał wątpliwości co do rodzaju orzeczonego przysposobienia, to powinien w celu ustalenia, kto jest spadkobiercą skorzystać z art. 670 k.p.c. i z urzędu przeprowadzić dowód z akt sprawy adopcyjnej Sądu w J. oraz z przepisów prawa izraelskiego w tym względzie.

Postanowieniem z dnia 25 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w J., po ponownym rozpoznaniu sprawy, zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w J. z dnia 13 marca 2013 r. w ten sposób, że stwierdził, że spadek po A. Y. zmarłej dnia 18 października 2010 r. w P. i tam ostatnio stale zamieszkałej, na podstawie ustawy nabyła siostra spadkodawczyni E. M.. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Za uzasadniony uznał zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 19 § 1 p.p.m. poprzez ustalanie w oparciu o ten przepis kręgu spadkobierców ustawowych, albowiem kwestia ta znajduje się poza zakresem tej normy. Jednakże mimo błędnego wskazania art. 19 p.p.m. Sąd Rejonowy w istocie zastosował prawo polskie, powołując jako podstawę orzeczenia art. 931 § 1 k.c.

W sprawie miał zastosowanie przepis art. 34 p.p.m. w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku, według którego w sprawach spadkowych właściwe jest prawo ojczyście spadkodawcy z chwili jego śmierci. Istota rozstrzygnięcia w sprawie sprowadzała się do dokonania oceny rodzaju przysposobienia, jakie zostało dokonane wobec R. E.. Podstawą tej oceny jest prawo izraelskie, według którego o przysposobieniu orzekł Sąd w J.

Dekretem o adopcji Sąd Okręgowy w J. orzekł, że Pan J. A. E. i S. E. zaadoptują małoletniego D. S. tak jakby był ich własnym synem, dziecku będą przysługiwały wszelkie prawa, które przysługują dziecku wobec rodziców jak: zapewnienie bytu, utrzymanie, wykształcenie oraz prawo do dziedziczenia majątku Adoptujących, tak jakby był ich biologicznym synem. Adoptujący zmienili imię dziecka na R. D. E..

Orzeczenie adopcyjne wydane zostało zgodnie z obowiązującą w Izraelu w dacie przysposobienia ustawą o przysposobieniu dzieci z 1960 r., obowiązującą od 19 sierpnia 1960 r. Ustawa ta w art. 13 określa rodzaj przysposobienia. „Przysposobienie stwarza między przysposabiającym i przysposobionym takie same obowiązki prawa, jakie istnieją między rodzicami i dziećmi i przekazuje przysposabiającemu taką samą władzę, jaką rodzice mają w stosunku do swoich dzieci, przez przysposobienie ustają obowiązki i prawa między przysposobionym i jego rodzicami i innymi krewnymi, jak również władza, która im

przysługuje w stosunku do niego". W pkt. 1 do art. 13 tej ustawy przewidziano, że „Jednakże Sąd może w orzeczeniu o przysposobieniu ograniczyć te skutki”. Z treści dekretu o adopcji Sądu w J. nie wynika, aby nastąpiło jakiekolwiek ograniczenie skutków adopcji określonych art. 13 ustawy o przysposobieniu dzieci.

Ustawa o przysposobieniu dzieci z roku 1981 r. unieważniła ustawę o przysposobieniu dzieci z roku 1960 i w przepisie art. 31 zapisano, że „osoba przysposobiona na podstawie postanowienia sądu (świeckiego) lub sądu religijnego przed wejściem w życie niniejszej ustawy będzie traktowana tak, jakby została przysposobiona na mocy tej ustawy”. Zmiana przepisów, która nastąpiła w roku 1981, nie zmieniła skutków przysposobienia wnioskodawcy. Ustawa o przysposobieniu dzieci z roku 1981 w art. 16 określa skutki przysposobienia w sposób tożsamy z poprzednią regulacją. W myśl art. 16 „przysposobienie tworzy między przysposabianym a przysposabianym takie same prawa i obowiązki jakie istnieją między rodzicami i ich dziećmi; prawa i obowiązki istniejące między przysposabianym a jego rodzicami i pozostałymi krewnymi ustają, jednak: 1. sąd może w orzeczeniu ograniczyć wspomniane skutki, 2. przysposobienie nie godzi w przepisy o zakazach i nakazach w sprawach małżeństw i rozwodów, 3. przepisy niniejszego artykułu nie umniejszają ważności przepisów art. 16 ustawy spadkowej z 1965 r.”

Jak wynika z przepisów ustawy o przysposobieniu dzieci z 1981 r., skutki, określonego w art. 16 tej ustawy, przysposobienia znalazły odzwierciedlenie w dekrecie o adopcji Sądu w J. i odpowiadają przysposobieniu pełnemu przewidzianemu w art. 121 k.r.o. W orzeczeniu o adopcji Sąd dwukrotnie odwołał się do tego, że ma ono takie skutki jakby wnioskodawca był własnym synem adoptujących oraz „tak jakby był ich biologicznym synem”. Orzeczenie to nie zawiera żadnych ograniczeń, których orzeczenie ewentualne przewiduje art. 16 pkt 1 ustawy o przysposobieniu dzieci z 1981 r. obowiązującej w państwie Izrael, jak i przepis art. 13 pkt 1 ustawy obowiązującej w dacie przysposobienia. Zatem wnioskodawca został przysposobiony w sposób pełny, co wyłącza jego uprawnienie do dziedziczenia po biologicznej matce (art. 931 w zw. z art. 936 k.c.).

Sąd uznał za nieuzasadnione żądanie wnioskodawcy, aby zwrócić się

o przepisy prawa spadkowego obowiązującego w państwie Izrael i w oparciu o te przepisy w powiązaniu z ustawą o przysposobieniu dzieci obowiązującej w I. dokonać oceny rodzaju przysposobienia wnioskodawcy. Analiza prawa spadkowego prawa izraelskiego doprowadziłaby do zastosowania dwóch reżimów prawnych w sprawie spadkowej, co wyklucza przepis art. 34 p.p.m. Skutki przysposobienia wnioskodawcy wynikają wprost z orzeczenia Sądu w J. opartym na przepisach prawa o przysposobieniu obowiązujących w państwie Izrael i nie budzą żadnych wątpliwości.

Ponieważ wnioskodawca został wyłączony od dziedziczenia po swojej biologicznej matce, stosownie do art. 931 w zw. z art. 936 § 1 k.c., spadek po zmarłej A. Y. dziedziczy jej siostra E. M. na zasadzie art. 832 § 4 k.c.

Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniósł wnioskodawca R. D. E., który zaskarżył je w całości. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucił naruszenie przepisów:

- art. 34 p.p.m.;

- art. 19 § 1 p.p.m., art. 16 pkt 2 oraz art. 16 pkt 3 ustawy z 1981 r. o przysposobieniu dzieci obowiązującej w państwie Izrael w związku z art. 16 pkt c) ustawy o dziedziczeniu z 1965 r. obowiązującej w państwie Izrael oraz art. 13 pkt. 2 ustawy o przysposobieniu dzieci z 1960 r.;

- art. 16 ustawy z 1981 r. o przysposobieniu dzieci obowiązującej w państwie Izrael w całości oraz art. 13 ustawy o przysposobieniu dzieci z 1960 r. państwa Izrael;

- art. 121 k.r.o. oraz art. 124 k.r.o.;

- art. 931 § 1 w związku z art. 937 pkt 3 zdanie drugiego k.c., art. 931 § 1 w związku z art. 936 § 1 w związku z art. 832 § 4 k.c.

W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt. 2 k.p.c. zarzucono naruszenie przepisów postępowania:

- art. 1143 § 1 w związku z art. 217 § 1 w związku z art. 381 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;

- art. 1143 § 1 w związku z art. 232 w związku z art. 670 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;
- art. 1143 § 1 i 3 w związku z art. 232 w związku z art. 670 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;
- art. 217 § 1 w związku z art. 244 § 1 w związku z art. 309 w związku z art. 381 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;
- art. 232 w związku z art. 670 w związku z art. 244 § 1 w związku z art. 309 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;
- art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.;
- art. 244 § w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Wnioskodawca wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w J. wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania odwoławczego i kasacyjnego, względnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i oddalenie apelacji w całości, zasądzenie od uczestnika D.W. na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania odwoławczego i kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze kasacyjnej zasadnie zarzucono błędne wskazanie przez Sąd drugiej instancji w podstawie prawnej uzasadniającej dziedziczenie po spadkodawczyni przez jej siostrę art. 931 k.c. - który odnosi się do dziedziczenia małżonka i zstępnych - w związku z art. 936 § 1 k.c. - który odnosi się do dziedziczenia przysposobionego po przysposabiającym i jego krewnych - oraz art. 832 § 4 k.c. - odnoszącego się do umowy ubezpieczenia. Sąd nie wyjaśnił przy tym, zgodnie z art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i w związku z art. 13 § 2 k.p.c., przyjętej podstawy rozstrzygnięcia. Mimo to, z przyjętej podstawy faktycznej i przedstawionej przez Sąd drugiej instancji oceny rodzaju przysposobienia wnioskodawcy, można wskazać prawidłowe przepisy prawa materialnego, które powinny być wskazane jako podstawa nabycia spadku po spadkodawczyni przez jej siostrę, tj. art. 936 § 2 k.c., według którego

przysposobiony nie dziedziczy po swoich wstępnych naturalnych oraz art. 932 § 4 k.c. w zw. z art. 932 § 3 k.c. - który określa nabycie praw spadkowych przez rodzeństwo spadkodawcy w braku zstępnych spadkodawcy, małżonka spadkodawcy oraz gdy rodzice spadkodawcy nie dożyli otwarcia spadku.

Istota sprawy, co już wcześniej zostało wskazane w orzeczeniu Sądu Najwyższego, sprowadza się do oceny, czy przysposobienie wnioskodawcy, dokonane na podstawie orzeczenie Sądu Okręgowego w J. na podstawie przepisów obowiązujących w Izraelu, odpowiadało cechom przysposobienia pełnego, czy też niepełnego przewidzianych odpowiednio w art. 121 i art. 124 k.r.o., do których nawiązują mające zastosowanie w sprawie przepisy polskiego prawa spadkowego przy dziedziczeniu na podstawie ustawy.

Różnica pomiędzy obu rodzajami przysposobienia, według przepisów k.r.o., dotyczy zakresu skutków przysposobienia. W przypadku przysposobienia pełnego pomiędzy przysposobionym i przysposabiającym powstaje taki stosunek prawny, jak między rodzicami a dziećmi (art. 121 § 1 k.r.o.). Ponadto przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego (art. 121 § 2 k.r.o.). Niejako symetrycznie, odpowiednio, ustają prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki tych krewnych względem niego (art. 121 § 3 k.r.o.). Ponadto skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego (art. 121 § 4 k.r.o.). Konsekwencją takiego ujęcia skutków prawnych przysposobienia pełnego są przepisy dotyczące dziedziczenia ustawowego, które z jednej strony przewidują, że przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym i jego krewnych, tak jak by był dzieckiem przysposabiającego, a przysposabiający i jego krewni dziedziczą po przysposobionym, tak jak by przysposabiający był rodzicem przysposobionego (art. 936 § 1 k.c.). Natomiast przysposobiony nie dziedziczy po swoich wstępnych naturalnych i ich krewnych, a osoby te nie dziedziczą po nim (art. 936 § 2 k.c.). W przypadku dziedziczenia niepełnego skutki prawne przysposobienia ograniczone są wyłącznie do powstania stosunku między przysposabiającym a przysposobionym, a skutki przysposobienia rozciągają się jedynie dodatkowo na zstępnych przysposobionego (art. 124 § 1 k.r.o.). Konsekwencją takiego ujęcia

przysposobienia niepełnego są przepisy dotyczące dziedziczenia ustawowego, według których przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym na równi z jego dziećmi, a zstępni przysposobionego dziedziczą po przysposabiającym na tych samych zasadach co dalsi zstępni spadkodawcy (art. 937 pkt 1 k.c.); przysposobiony i jego zstępni nie dziedziczą po krewnych przysposabiającego, a krewni przysposabiającego nie dziedziczą po przysposobionym i jego zstępnych (art. 937 pkt 2 k.c.); rodzice przysposobionego nie dziedziczą po przysposobionym, a zamiast nich dziedziczy po przysposobionym przysposabiający; poza tym przysposobienie nie narusza powołania do dziedziczenia wynikającego z pokrewieństwa (art. 937 pkt 3 k.c.). Przepisy k.c. dotyczące dziedziczenia z ustawy stanowią odbicie rozwiązań przyjętych w stosunku do instytucji przysposobienia w prawie rodzinnym.

Z zestawienia cech obu rodzajów przysposobienia przewidzianego w przepisach k.r.o. wynika, że różnice między nimi uwidaczniają się w relacjach pomiędzy przysposobionym a krewnymi przysposabiającego oraz pomiędzy przysposobionym a jego krewnymi. W szczególności w przypadku przysposobienia pełnego dochodzi do zerwania więzów przysposobianego z rodziną naturalną i powstania stosunku prawnego (sztucznego pokrewieństwa) z rodziną przysposabiającego. Analiza tych aspektów przysposobienia powinna być brana pod uwagę przy ocenie, czy przysposobienie wnioskodawcy dokonane na podstawie przepisów obowiązujących w Izraelu odpowiadało cechom przysposobienia pełnego, czy niepełnego przewidzianym w przepisach k.r.o. Przysposobienie jest instytucją prawnorodzinną (prawa niemajątkowego) i z tej przyczyny zasadnicze znaczenie dla dokonania oceny cech przysposobienia przewidzianego w prawie obcym powinny mieć przepisy należące do tej gałęzi prawa, a nie prawa majątkowego, jakim jest prawo spadkowe. Nie można jednak wykluczyć możliwości posiłkowego posłużenia się także przepisami obcego prawa spadkowego do oceny charakteru przysposobienia, jeżeli normy wyrażone w tej gałęzi prawa mogą być pomocne w bliższym wyjaśnieniu charakteru więzów prawnych pomiędzy przysposobionym a rodziną przysposabiającego oraz przysposobionym i jego krewnymi.

W pewnym uproszczeniu skarga kasacyjna zmierza do podważenia oceny

Sądu drugiej instancji, że przysposobienie wnioskodawcy odpowiadało cechom przysposobienia pełnego z dwóch zasadniczych przyczyn. Po pierwsze, zarzuca się w niej wady dotyczące ustalenia źródeł prawa odnoszących się do instytucji przysposobienia obowiązujących w Izraelu oraz błędną wykładnię części przepisów regulujących tę instytucję prawną. Po drugie, zarzuca się w niej wadliwą ocenę samego orzeczenia Sądu Okręgowego w J., na podstawie którego adoptowano wnioskodawcę.

Odnosząc się do pierwszej kwestii, należy podzielić zarzut naruszenia art. 19 § 1 p.p.m. przez jego nieprawidłowe niezastosowanie do ustalenia skutków prawnych przysposobienia wnioskodawcy przez nieodniesienie się do wszystkich przepisów prawnych regulujących przysposobienie i wynikających z nich stosunków prawnych pomiędzy rodzicami a dzieckiem oraz krewnymi adoptującymi a adoptowanym. Przepis ten obligował Sąd do ustalenia wszystkich źródeł odnoszących się do instytucji przysposobienia obowiązujących w Izraelu. Swoją ocenę Sąd oparł na przepisach dwóch ustaw nadesłanych przez Ministra Sprawiedliwości dotyczących przysposobienia z 1960 i 1981 r. obowiązujących w państwie Izrael. Zgodnie z art. 1143 § 1 k.p.c., sąd z urzędu ustala i stosuje prawo obce. W tym celu sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej. Jak stanowi art. 1143 § 3 k.p.c., celem ustalenia treści prawa obcego lub obcej praktyki sądowej sąd może zastosować także inne środki, w tym zasięgać opinii biegłych. Chodzi nie tylko o sam tekst prawa i poprzestanie na samej literalnej wykładni prawa, ale także o uwzględnienie jego wykładni i praktyki stosowania w danym państwie. Ponadto powinno się ustalić i uwzględnić wszystkie źródła prawa odnoszące się do danej instytucji. W przypadku prawa obcego przesiąkniętego pierwiastkami religijnymi, czy wyrosłego w innym kręgu kulturowym - co trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej w stosunku do prawa obowiązującego w Izraelu - uzasadnione było skorzystanie z dowodu w postaci opinii biegłego, którego przeprowadzenie Sąd drugiej instancji bezzasadnie zaniechał. Z tej też przyczyny uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 1143 § 1 i 3 w związku z art. 232 w związku z art. 670 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez niewystarczające wyjaśnienie treści przepisów prawa obcego w zakresie

przysposobienia, niewyjaśnienie ich wykładni oraz praktyki Sądów państwa Izrael.

Uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 16 ustawy z 1981 r. o przysposobieniu dzieci obowiązującej w państwie Izrael oraz art. 13 ustawy o przysposobieniu dzieci z 1960 r. państwa Izrael poprzez ich niewłaściwą wykładnię, sprowadzającą się do przyjęcia, że przysposobienie dokonane na podstawie tych przepisów w zakresie charakteru prawnego oraz skutków prawnych odpowiada przysposobieniu pełnemu uregulowanemu w art. 121 k.r.o. Wniosek ten bowiem został wyprowadzony na podstawie fragmentarycznej wykładni tych przepisów z uwzględnieniem początkowej treści art. 16 ustawy z 1981 r. o przysposobieniu dzieci, dotyczącego relacji pomiędzy przysposobionym a przysposabiającym. Pomiął Sąd drugiej instancji wyjaśnienie relacji, jaka na podstawie tych przepisów powstaje pomiędzy przysposobionym a rodziną przysposabiającego. Poza tym nie wyjaśniono, czy na skutek tej regulacji z uwzględnieniem także przepisów art. 16 pkt 2 i 3, ustają wszelkie, czy tylko niektóre więzy prawne łączące przysposobionego z jego rodziną naturalną. W konsekwencji za uzasadniony należy uznać zarzut naruszenia art. 16 pkt 2 oraz art. 16 pkt 3 ustawy z 1981 r. o przysposobieniu dzieci obowiązującej w państwie Izrael w związku z art. 16 pkt c) ustawy o dziedziczeniu z 1965 r. obowiązującej w państwie Izrael oraz art. 13 pkt 2 ustawy o przysposobieniu dzieci z 1960 r. państwa Izrael poprzez ich nieprawidłowe niezastosowanie, skutkujące niezasadnym pominięciem istotnych cech przysposobienia w prawie izraelskim. Sąd Okręgowy niezasadnie bowiem nie uwzględnił wniosku o zwrócenie się o przepisy prawa spadkowego, które mogły być pomocne dla kompleksowego ustalenia cech przysposobienia przewidzianego w Izraelu w celu porównania go z cechami przysposobienia w prawie polskim, a nie w celu ustalenia na podstawie przepisów o dziedziczeniu państwa Izrael porządku dziedziczenia po spadkodawczyni. Nie stała temu na przeszkodzie norma wyrażona w art. 34 p.p.m. Zwrócenie się o te przepisy było tym bardziej uzasadnione w sytuacji, w której ustawa regulująca przysposobienie odsyła także do przepisów dotyczących dziedziczenia.

Tym samym zasadny był także zarzut naruszenia art. 1143 § 1 w zw. z art. 217 § 1, art. 381, art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. na skutek nieuwzględnienia wniosku wnioskodawcy o zwrócenie się o tekst tego aktu prawnego. Sąd naruszył także art. 1143 § 1 i 3 w zw. z art. 232, art. 670, art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c., gdyż prawo

to powinien był ustalić z urzędu.

Zasadnie podniesiono także fragmentaryczną ocenę charakteru przysposobienia wnioskodawcy na podstawie treści orzeczenia adopcyjnego, z którego treści wynika, że kreuje ono tylko prawa dziecka adoptowanego i odpowiadające tym prawom obowiązki adoptujących, a nie więź prawną pomiędzy nimi. Z orzeczenia nie wynika także, aby przysposobienie tworzyło więź prawną pomiędzy adoptowanym a rodziną przysposabiających, co jest jedną z cech adopcji pełnej. Z tych względów zarzut naruszenia art. 244 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z pełnej treści orzeczenia adopcyjnego był uzasadniony. Sąd Okręgowy stwierdzając, że analizowane orzeczenie adopcyjne nie zawiera ograniczeń przewidzianych w prawie o przysposobieniu nie wyjaśnił przy tym, na czym te ograniczenia mogły polegać, i czy na gruncie przepisów dotyczących przysposobienia obowiązujących w Izraelu i pod jakimi warunkami można było orzec o przysposobieniu odpowiadającemu cechom przysposobienia niepełnego, o którym mowa w art. 124 k.r.o. Dopiero wyjaśnienie tej ostatniej kwestii pozwoliłoby na prawidłową ocenę rodzaju przysposobienia, o którym orzekł Sąd Okręgowy w J. w stosunku do wnioskodawcy, jak również na ocenę, czy dla rozstrzygnięcia tej kwestii znaczenie ma przeprowadzenie dowodu z akt adopcyjnych, w szczególności w celu porównania treści wydanego w tej sprawie orzeczenia w stosunku do zgłaszanych w postępowaniu go poprzedzającym wniosków i oświadczeń. Ocena zasadności zarzutu naruszenia art. 232 w związku z art. 670 w związku z art. 244 § 1 w związku z art. 309 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach postępowania adopcyjnego wnioskodawcy Sądu w J., co skutkowało niedostatecznym wyjaśnieniem charakteru prawnego adopcji wnioskodawcy, byłaby więc przedwczesna. Brak wyjaśnienia wcześniej wskazanych w uzasadnieniu kwestii nie pozwala także na ostateczne przesądzenie o zasadności zarzutu naruszenia art. 121 k.r.o. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie oraz art. 124 k.r.o. poprzez jego nieprawidłowe niezastosowanie z pominięciem wszystkich cech przysposobienia wnioskodawcy i wszystkich skutków prawnych, które ono wywołało oraz art. 931 § 1 w związku z art. 937 pkt 3

zdanie drugiego k.c. poprzez ich nieprawidłowe niezastosowanie, skutkujące niezasadnym przyjęciem, że wnioskodawca nie nabył spadku po swojej biologicznej matce.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji.

jw

[l.n]